

JHS 129 opastaa laadukkaan verkkopalvelun rakentamisessa

Marko Latvanen & Pirkko Romakkaniemi

Suositus julkishallinnon verkkopalvelun suunnittelusta ja toteuttamisesta uusitiin perusteellisesti viime vuoden aikana. Pohjana ovat nyt Valtiovarainministeriön julkaisemat verkkopalvelujen laatukriteerit ja suosituksella pyritään tukemaan verkkopalvelujen tuotantoprosessin eri vaiheita. Lisäksi erillisinä teemoina käsitellään metatietoja, tietoturvakysymyksiä ja verkkopalveluihin liittyvää lainsäädäntöä.

Verkkopalvelun suunnittelua ja toteutusta käsittelevän suosituksen aiempi versio oli peräisin loppuvuodelta 2000. Tämän jälkeen merkittäviä muutoksia on tapahtunut niin lain tasolla (julkisuuslaki, laki sähköisestä asioinnista) kuin verkkopalvelujen määrän ja palvelevien toiminnallisuuksien suhteen. Suosituksen uusiminen, pelkän aiemman version päivittämisen sijasta, olikin nyt välttämätöntä.

Laatukriteerit lähtökohtana

Valtiovarainministeriö julkaisi julkisten verkkopalvelujen laatukriteerit keväällä 2004. JHS 129:n uudistamisen lähtökohtana pidettiin laatukriteereiden tulkitsemista verkkopalvelun tuottajan kannalta. Tavoitteena oli, että suositus kuvaisi miten verkkopalvelu tulee suunnitella, hankkia/toteuttaa ja ylläpitää sekä kehittää, jotta se täyttäisi mahdollisimman hyvin laatukriteerit.

JHS 129:n uusi versio siis eroaa edeltäjästään selvästi, niin laajuuden kuin yksityiskohtaisuuden osalta. Aiempi versio rakentui pitkälti periaatteiden kuvaamiselle ja jätti käytännön ratkaisujen käsittelyn vähemmälle. Lainsäädännön ja tietoturvakysymysten näkökulmat jäivät niinkin lähinnä viitteelliselle tasolle.

Uusitus suosituksessa on selvästi toisenlainen, kokonaisvaltaisempi lähestymistapa verkkopalveluun. Suosituksen periaatteena on, että verkkopalvelu on suunniteltava osaksi organisaation viestintä- ja asiointipalveluja, ja siksi verkkopalveluita on kehitettävä osana organisaation viestintä- ja palvelustrategioita ja –prosesseja. Organisaation verkkopalveluille on laadittava strategia, joka kytketään organisaation toimintastrategiaan, ja verkkopalvelujen linjaukset tulevat osaksi organisaation toimintaa ja kehittämistä.

Tekstilaaajuudeltaan uusittu JHS 129 on peräti noin nelinkertainen edeltäjänsä verrattuna. Suositelluille toimintatavoille ja periaatteille on kirjattu sekä selkeät perustelut että usein varsin yksityiskohtaiset ja käytännönläheiset toimintasuositukset.

Tämä on omiaan tekemään JHS 129:ta pragmaattisen, oppaan tai käsikirjan kaltaisen työvälineen, henkilölle, joka toimii arkisessa työssään verkkopalvelun parissa. Tästä syystä JHS 129 on täysin käyttökelpoinen myös yksityisen tai kaupallisen palvelun yhteydessä, vaikka se on luonnollisesti julkishallinnon verkkopalveluun kohdennettu. Suosituksesta on hyötyä verkkopalveluiden suunnittelijoille, palveluja hankkiville, si-

sällöntuottajille, teknisille toteuttajille, verkkopalvelujen johtajille ja prosessien omistajille sekä teknisille toimittajille.

Verkkopalvelun tuotantoprosessi punaisena lankana

Rakenteen osalta suositussasiakirja perustuu verkkopalvelun tuottamisprosessiin, palvelun yleisten strategisten näkökohtien arvioinnista tekniseen toteutukseen ja sisältötuotannon eri osa-alueiden käsittelyyn. Eri vaiheissa tarkasteluun tulevien asioiden hahmottaminen on varmistettu keskeisten termien sanastolla.

Prosessin eri vaiheita käsittelevät luvut on jaettu systemaattisesti kahteen osuuteen: yleisiin näkökohtiin ja käytännön toimenpiteisiin. Lisäksi lukuihin on liitetty tietolaatikoita, jotka sisältävät sekä sanallista lisätietoa että www-osoitteita asian kannalta oleellisiin verkkopalveluihin.

Tuotantoprosessin kuvauksessa korostuvat palvelun käytettävyys ja saavutettavuus sekä ennakoidun toiminnan, kuten suunnittelu- ja toteutusvaiheen teknisten ja käyttäjätestausten, merkitys. Suositus määrittää verkkopalvelun saavutettavuuden vähimmäisrajan WAI-kriteeristön mukaiseksi A-tasoksi. Tämä asettaa palvelulle jo sen verran vaatimuksia, että vain kattava testaaminen palvelun rakentamishankkeen aikana varmistaa, että valmis palvelu vastaa sekä käyttäjien että organisaation tarpeisiin ja on teknisesti luotettava ja arvioituun kuormitukseen nähden taroituksenmukainen.

Metatiedot, tietoturva ja lainsäädäntö esiin

Uusi JHS 129:n sisältää useita teemoja, joita ei vanhassa versiossa käsitelty itsenäisinä kokonaisuuksina lainkaan. Verkkopalvelun metatiedoille, tietoturvakysymyksille ja palveluun sovellettavalle lainsäädännölle on nyt kullekin omat lukunsa, ja verkkopalvelun ulkoistetulle suunnittelulle ja toteutukselle erillinen useamman sivun liiteosionsa.

Metatiedoista annetaan yleisen taustoituksen

lisäksi metatietokenttien kuvaus sekä toimenpiteet metatietokuvauksen tekemiseksi xhtml- ja rdf-dokumentteina. Verkkopalvelun tietoturvalisuutta koskevassa luvussa tarkastelu tapahtuu sekä teknisistä että palvelun resurssien organisoinnin näkökulmista.

Julkishallinnollisessa verkkopalvelussa sovellettava lainsäädäntö esitetään relevanttien lakien listauksena, josta löytyvät helposti palvelun eri osa-alueita koskevat lait. Ulkoistettuun suunnittelu- ja tuotantoprosessiin liittyy myös tärkeää lainsäädäntöön liittyvää materiaalia mm. sopimuksista, tekijänoikeuksista ja dokumentoinnista.

Koulutusta tarjolla tueksi

JHS 129:n uudistaminen tehtiin työryhmässä, joka toimi Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) JHS-jaoston alaisuudessa. Työryhmä oli taustaltaan poikkihallinnollinen ja siinä olivat edustettuina valtiovarainministeriö, Ch5 Finland, Kuntaliitto, Suomen W3C-toimisto, Helsingin kaupunki, Tilastokeskus, Metsäntutkimuslaitos, Adage Oy ja EDI Management Oy.

Työryhmän työtä laadukkaiden julkisten verkkopalveluiden edistämiseksi tullaan tekemään tunnetuksi jatkuvalla tiedottamisella ja mm. koulutustapahtumalla tammikuussa 2006. Hyvä ja kattava suositus ei kannu hedelmää ellei siitä olla laajasti tietoisia.

Tietoa kirjoittajista:

Marko Latvanen, verkkotoimittaja, Suomi.fi -tiimi, Valtiovarainministeriö, Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö, email. marko.latvanen@vm.fi

Pirkko Romakkaniemi, verkkopalvelupäällikkö, Suomi.fi -tiimi, Valtiovarainministeriö, Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö, email. pirkko.romakkaniemi@vm.fi